

Zrychlení navracení odcizených kulturních předmětů k jejich zákonným vlastníkům

7.12.2023 - | Ministerstvo kultury ČR

Tento dokument stanovuje pravidla pro výměnu informací, společné postupy a úkoly jednotlivých složek Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví České republiky, což usnadní boj proti nelegálnímu obchodování s kulturním dědictvím.

Dohoda formalizuje dlouhodobě využívaný úspěšný model ochrany národního kulturního dědictví, díky kterému má Česká republika v oblasti navracení nezákonně vyvezených kulturních statků dlouhodobě nejlepší výsledky v rámci Evropské unie. Podepsaný dokument poslouží jako inspirace a vzor pro zahraniční subjekty, partnerské organizace Ministerstva kultury v boji proti nezákonnému nakládání s kulturním dědictvím.

V roce 2022 došlo na území České republiky celkem k 166 případům krádeží starožitných a uměleckých předmětů, přičemž navraceno bylo 12. Nejčastěji byly postiženy soukromé objekty – byty, rodinné domy a rekreační objekty. Umělecké předměty mizely také v církevních objektech, kdy byly předmětem zájmu pachatelů šperky, obrazy, hodiny, sochy a sbírkové mince.

Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví nedávno oslavil již třicet let své existence. Původně vznikl v reakci na rostoucí počet krádeží kulturního dědictví v 90. letech 20. století a postupem času se proměnil na celosvětově unikátní komplexní program spojující v sobě navzájem se doplňující legislativní, finanční a systémové složky.

Dnes uzavřená dohoda, jako součást systémové složky Integrovaného systému ochrany, stanoví pravidla pro spolupráci a koordinaci mezi třemi klíčovými institucemi, což výrazně zlepší účinnost vymáhání práva a ochrany kulturního dědictví v České republice, ale zejména zrychlí navracení odcizených předmětů zpět jejich zákonným vlastníkům.

Každá z institucí má jednotlivé specifické úkoly, přičemž se vhodným způsobem, s ohledem na svou působnost a odbornou způsobilost, doplňují. Ministerstvo kultury je například odpovědné za podání žádosti o vyhledání kulturního statku, zahájení řízení k jeho navrácení a spolupráci s členskými státy.

„Spolupráce s NPÚ a PČR je pro nás všechny zásadní. Tyto postupy prakticky fungují na bázi nepsaných pravidel. Je skvělé, že dnešním podpisem dohody vše formalizujeme,“ říká Martin Baxa, ministr kultury. „Uvedu jeden konkrétní příklad. V roce 2002 byly dvě dřevorezby soch andílků odcizené z oltáře sv. Anny v kostele Nejsvětější Trojice v obci Pernink. Po několik let trvajícím soudním sporu byl rakouským soudem uznán nárok České republiky na navrácení těchto kulturních statků a oba andílci tak mohli být slavnostně předáni na půdě Ministerstva kultury 19. 7. 2021 zástupci poškozeného vlastníka Římskokatolické farnosti Ostrov. Při strhávání plastik z oltáře sv. Anny pachatelé vylomili každé ze soch křídlo, a tato křídla zůstala upevněná na oltářním nástavci po dobu následujících téměř dvaceti let jako smutné memento řádění band vykrádajících církevní stavby v pohraničí.“

Národní památkový ústav provádí vyhledávání nezákonně vyvezených kulturních statků v příslušných databázích a poskytuje odborná stanoviska, která jsou pochopitelně klíčovými podklady pro každý jednotlivý případ. NPÚ také zajišťuje školení pracovníků v oboru, což zvyšuje kapacity pro ochranu kulturního dědictví.

„Dohoda je završením dlouhodobě probíhající praktické spolupráce mezi MK, PČR a NPÚ při ochraně movitých památek naší země. Již nyní tato spolupráce funguje na nadstandardní úrovni a jsme rádi, že v ní můžeme i nadále pokračovat. Dokladem toho, že to má smysl, je řada nalezených nezákonně vyvezených uměleckých děl a jejich navrácení původním vlastníkům,“ uvedla Naděžda Goryczková, generální ředitelka Národního památkového ústavu.

Policie České republiky spravuje informační systém PSEUD (portál systému evidence uměleckých děl) a spolupracuje s mezinárodními policejními orgány. Důležitým aspektem její činnosti je také koordinace interních databází a systémů s moderními mezinárodními nástroji k uchovávání informací a vyhledávání odcizených uměleckých děl a dalších kulturních statků, například PSYCHE INTERPOLu, kde v roce 2022 bylo celkem 1091 českých záznamů.

„Odcizené kulturní statky na rozdíl od věcí běžné denní potřeby v čase neztrácí hodnotu, spíše naopak. Jsou proto cenným artiklem na černém trhu, přičemž je potřeba počítat nejen škody finanční, ale také společenské, historické a kulturní. I tímto pohledem se na problematiku díváme a jsem si jistý, že ačkoliv naše spolupráce funguje, její formalizací v podobě podpisu trojstranné dohody přispějeme k návratu cenného dědictví i v budoucnu,“ uvedl policejní prezident Martin Vondrášek.

Jako reprezentativní příklad úspěšných repatriací v posledních letech lze uvést několik kulturních statků, včetně rozměrného obrazu sv. Kateřiny Alexandrijské od významného malíře Josefa Führicha, dřevěné sochy klečícího anděla, dvou dřevořezb soch andílků, dřevěné busty sv. Václava či dřevěné socha sv. Jana Nepomuckého. V neposlední řadě pak Venuše s tělem Adonise od autora Alessandra Turchiho. Ten byl odcizen z Zwingeru v roce 1945. Po letech bylo zjištěno, že obraz se nachází v prostorách pražské pobočky jedné z aukčních síní. Právě díky skvělé spolupráci všech zainteresovaných složek byl obraz zajištěn a čeká v současné době v ideálních bezpečnostních i environmentálních podmínkách v depozitáři Národní galerie Praha na definitivní rozhodnutí úřadů o jeho navrácení do Německa.

Kontakty:

Jana Malíková

tisková mluvčí MK ČR

T: 606 752 051

E: jana.malikova@mkcr.cz

Mgr. Blanka Černá

tisková mluvčí NPÚ

T: 724 511 225

E: cerna.blanka@npu.cz

plk. Jozef Bocán

tiskový mluvčí Policejního prezidia ČR

T: 731 670 548

E: jozef.bocan@pcr.cz

<https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/cs-4/5535cs-zrychleni-navraceni-odcizenych-kulturnich-predm-etu-k-jejich-zakonnym-vlastnikum>